

KVINNA TILL KVINNA

Kvinna till Kvinna Februari 2010

Lärarhandledning – Kvinnornas krig

Kvinnornas krig i korthet

Kvinnornas krig är en dokumentär kortfilm (20 min) om ett unikt möte mellan kvinnorrättsaktivister från Balkan och Demokratiska Republiken Kongo (DR Kongo). Samtliga deltagare i utbytet arbetar med att stödja kvinnor och flickor som fallit offer för sexuellt våld i krig. Aktivisterna träffades vid två tillfällen under 2009, i Bosnien-Hercegovina och i DR Kongo, för att utbyta erfarenheter och kunskaper kring sina insatser till stöd för våldsutsatta kvinnor. Kvinna till Kvinna och Pingstmissionens Utvecklingssamarbete, PMU Interlife, arrangerade utbytet.

Kvinnornas krig visar den avgörande betydelsen som kvinnoorganisationers insatser har för utsatta kvinnors möjligheter att ta tillbaka livet efter övergreppen och för att stärka kvinnors möjligheter till en plats i politik och beslutsfattande. Filmen belyser behovet av stöd till såväl våldets offer som till dem som stödjer dem.

Filmen tar upp flera allvarliga problem kring sexuellt våld i konflikter och visar den kampvilja och förändringspotential som finns i aktivisternas arbete. Samtidigt kan filmen fungera som ett avstamp för många olika typer av diskussioner på teman som bistånd, säkerhetspolitik och jämställdhet. Filmen tar också upp vad konflikten i DR Kongo till stor del handlar om – kampen om landets enorma naturresurser, däribland metaller som används i mobiltelefoner och bärbara datorer.

Titeln på filmen – *Kvinnornas krig* – är dubbeltydig. Den syftar på hur kvinnors och flickors kroppar används i krigsföring samtidigt som den också är en hänsyftning till kvinnors kamp, deras krig om man så vill, för makten över den egna kroppen och för att få vara med och påverka samhället.

Kvinnornas krig är regisserad av journalisten och dokumentärfilmaren Marika Griehsel på uppdrag av Kvinna till Kvinna. Filmen är textad på svenska, engelska, franska och bosniska. Filmen finns med två olika omslag, ett på svenska och ett på engelska. Christina Hagner, kommunikationschef på Kvinna till Kvinna, är ansvarig utgivare.

Vad är Kvinna till Kvinna?

Kvinna till Kvinna stödjer kvinnoorganisationer i konfliktområden. Kvinna till Kvinna menar att långsiktig fred kräver att både män och kvinnor ska vara delaktiga i utvecklingen. Det kan låta som en självklarhet, men i nästan alla konflikter utestängs kvinnor från att delta i fredsprocesser. Därför behöver kvinnors organisering stöd.

Kvinna till Kvinna startade som ett nätverk 1993, när rapporter kom om systematiska våldtäkter i kriget i forna Jugoslavien. Kvinna till Kvinna började stödja kvinnoorganisationer eftersom de har stor erfarenhet av vilka behov som finns i samhället. De har strategier för att uppnå förändring som innebär att kvinnor får makt över sina kroppar, makt att fatta beslut och tillgång till samhällets resurser. Idag stödjer Kvinna till Kvinna fler än 100 organisationer i Centralafrika, Mellanöstern, Södra Kaukasien och Västra Balkan.

Kvinna till Kvinnas samarbetsorganisationer arbetar bland annat med kvinnors hälsa och för sexuella och reproduktiva rättigheter. De skapar mötesplatser. De kämpar för kvinnors mänskliga rättigheter. De stärker och vidareutbildar aktivister och politiker. De motverkar sexuellt våld och stödjer våldsutsatta kvinnor. De utbildar myndigheter och påverkar beslutsprocesser och lagstiftande. De förändrar.

Utöver att stödja kvinnors organisering arbetar Kvinna till Kvinna för fred och kvinnors rättigheter genom att sprida kunskap om kvinnors villkor och roll i fredsprocesser till allmänheten och till politiker, myndigheter och organisationer, såväl i Sverige som internationellt.

Kvinna till Kvinna fick 2002 det alternativa nobelpriset, The Right Livelihood Award.

Fakta om sexuellt våld i konflikter

Våldtäkt används som vapen i alla krig och konflikter. Det sexuella våldet, som främst riktas mot kvinnor och flickor, har sannolikt alltid funnits med i krigföring med syfte att skada och förnedra fienden. Enligt stereotypa föreställningar om kön symboliserar kvinnor det som ska skyddas i krig. Män ska beskydda kvinnor och kriga mot fienden. Då kvinnors kroppar uppfattas som mäns ägodelar används våldtäkt mot kvinnor som ett sätt att vanära männen och sända dem budskapet att det inte kan skydda "sina" kvinnor. Kvinnor används på så sätt som ett redskap för att komma åt männen på fiendesidan.

Det sexuella våldet är ett fruktansvärt övergrepp på de kvinnor som utsätts. De riskerar inte bara svåra fysiska men utan även allvarliga psykiska skador. Genom stödsamtal och annan traumabehandling kan kvinnorna få hjälp att lindra sina problem, men ofta följer upplevelsen av övergreppet med genom resten av livet. Det händer allt för ofta att våldets offer förskjuts av sina familjer och samhällen. En kvinna eller dotter som har utsatts för våldtäkt ses på många håll som "smutsig" och anses vanära familjen. Tabu och skam omgärdar ofta de kvinnor och flickor som har utsatts för sexuella övergrepp i konflikter. Sexuellt våld i konfliktområden får också svåra samhälleliga konsekvenser, då våldskulturen sprider sig in i det civila livet. På så sätt är våldtäkt i krig ett allvarigt hot mot fred.

Under 1990-talets krig på Balkan och i samband med folkmordet i Rwanda chockades omvärlden av de första rapporterna om systematiska våldtäkter mot kvinnor och flickor i krig. Därefter har allvarliga övergrepp tillkännagivits från flera av världens pågående konflikter.

I krigsförbrytartribunalerna för Rwanda och före detta Jugoslavien dömdes våldtäkt för första gången som ett brott mot mänskligheten. Tack vare ett enormt påverkansarbete från kvinnorörelsen världen över erkänns idag sexuellt våld i krig även som en krigföringsmetod och en krigsförbrytelse genom den så kallade Romstadgan och den internationella brottsdomstolen som etablerades 2002.

2008 kom FN:s säkerhetsråds resolution* 1820, till stor del som ett svar på en växande internationell kritik mot FN:s passiva hållning inför det massiva sexualiserade våldet, bland annat i Demokratiska Republiken Kongo. För första gången erkände då FN:s säkerhetsråd att

systematiska våldtäkter kan utgöra ett hot mot internationell fred och säkerhet. Resolution 1820 slår fast att våldtäkt och andra former av sexuellt våld även kan vara ett inslag i folkmord. Säkerhetsrådet uppmanar i resolution 1820 alla parter i väpnade konflikter att omedelbart upphöra med alla former av sexuellt våld och öka skyddet för civila, i synnerhet kvinnor och barn, som riskerar att utsättas för det sexualiserade våldet.

2009 antog säkerhetsrådet ytterligare en resolution, 1888, för att förstärka det som står i resolution 1820. I den nya resolutionen står bland annat att FN ska utnämna en särskild representant med ansvar för att motverka sexuellt våld i konflikter samt förbättrad statistik och rapportering om sexuellt våld, från FN:s fredsbevarande insatser i konfliktområden. I februari 2010 utnämndes Margot Wallström till FN:s särskilda representant för arbetet mot sexuellt våld i konflikter.

Trots att sexuellt våld numera uppmärksammas och ses som ett brott i krig är det fortfarande många förövare som går fria. Kritik riktas också mot bristen på vittnesskydd och stöd till de kvinnor som ställer upp på att vittna mot sina förövare. Ofta ges kvinnor stöd och skydd under rättegångar men därefter står de ofta ensamma, trots stor risk för hot och stigmatisering.

*Resolution: en överenskommelse mellan stater om hur de ser och tänker agera i en viss fråga. En resolution är inte juridiskt bindande men kan betraktas som ett politiskt bindande ställningstagande.

Handledning till lärare inför visning

Kvinnornas krig är en stark och gripande film som kan väcka såväl känslor som frågor. Därför föreslås att en visning av filmen följs av en stunds reflektion kring filmens innehåll, där eleverna får möjlighet att uttrycka de tankar och känslor som filmen kan ha bidragit till.

Diskussionsfrågor kring filmen:

Vad är en våldtäkt?

Låt eleverna brainstorma tillsammans: Vad är det första ni tänker på när jag säger våldtäkt?

Är det samma bild som den som ges i filmen?

Samla reflektioner så att alla i rummet ha en gemensam bild av vad man i filmen menar med våldtäkt och sexuellt våld.

Våldtäkt förekommer i alla samhällen. I Sverige anmäls ca 120 våldtäkter eller försök till våldtäkter varje vecka (siffror från Brottsförebyggande rådet, BRÅ, 2010). I de allra flesta fall har offer och gärningsman en koppling, de känner varandra på något sätt. Vad tror ni är skillnaderna och likheterna mellan våldtäkt i krig och våldtäkt i ett land som Sverige?

Vad vet eleverna om våldtäkt mot kvinnor i krig?

Har ni hört om våldtäkt i krig förut?

Varför tror ni att kvinnors och flickors kroppar används som vapen i krig?

FN säger att våldtäkt i krig är ett hot mot fred. Hur ser ni på det sambandet?

Vad tycker eleverna om mediabilden från konfliktområden?

Vilken bild får ni av krig och konflikter från tv/radio/tidningar?

Är medias bild från konfliktområden en riktig bild av verkligheten?

Kvinnor och flickor framställs ofta som offer i rapportering från krig. Har de också andra roller? Varför hör vi så lite om kvinnor som arbetar för förändring i krig?

Vad vet eleverna om Demokratiska Republiken Kongo?

Vilken bild har ni av människors liv i Kongo?

Vad vet ni om kriget i Kongo?

Förändras er bild av Kongo efter att ha sett filmen?

Vad vet eleverna om Bosnien-Hercegovina?

Vad vet eleverna om krigen på Balkan?

Hur är det på Balkan/i Bosnien idag?

Vad vet eleverna om FN:s roll i krig?

Vad är FN:s roll i konflikter?

Vad gör säkerhetsrådet?

Vilka är med i säkerhetsrådet?

Varför har man inte lyckats stoppa våldet mot kvinnor i krig?

Vad kan eleverna göra?

Kan ni/vill ni påverka beslutsfattare till att öka insatserna för att stoppa våldet mot kvinnor i krig? Hur?

Hur kan ni ta reda på var metallerna i era mobiltelefoner/datorer kommer ifrån? Vad kan ni göra för att uppmärksamma svenska data/telekom-företag på att ta ansvar för var metallerna i deras produkter kommer ifrån?

Tips!

Diskutera olika aktiviteter som eleverna kan göra för bidra till att stoppa det sexuella våldet i konfliktområden. Prata i mindre grupper, gör en lista på olika aktiviteter.

Exempel:

Skriva brev till svenska politiker, FN, utländska makthavare, företag.

Starta protestlistor via e-post eller sociala medier.

Anordna evenemang i skolan, stödgalor, för att samla in pengar till organisationer som jobbar mot sexuellt våld i krig.

Arbeta för jämställdhet och för kvinnors rättigheter.

Kontakt:

Anna Lithander, Kvinna till Kvinna, tel. 08-588 891 74.

E-post: anna.lithander@kvinnatillkvinna.se

www.kvinnatillkvinna.se